

ENTORN DE LA CLASSE OBRERA AL BAGES I EL BERGUEDÀ

ALS ANYS TRENTA

Jaume SERRA i CARNÉ

El Berguedà, el Bages i molt especialment Manresa, com a principal nucli industrial, tenen una llarga tradició obrerista. La classe obrera i el moviment obrer s'hi han desenvolupat paral·lelament al procés industrialitzador, centrat durant molt temps gairebé només en el tèxtil. El que sabem de tot això, com d'altres etapes i temes de la història de les nostres comarques, és molt poc.

Sortosament en els últims anys han aparegut abnegats estudiosos que sens dubte contribuiran a un major coneixement de la nostra història.

TREBALL

El principal sector industrial d'aquestes comarques solcades pel Llobregat i pel Cardener era el tèxtil. En aquesta zona es filava una tercera part del cotó consumit a tot Espanya, i s'hi teixia la quarta part del cotó fabricat. Almenys aquesta era la capacitat productiva del tèxtil, existent en aquesta zona central de Catalunya. Aquestes indústries estan molt escampades per tots els pobles i viles, però lògicament es concentren a les ribes dels rius per aprofitar-ne la capacitat motriu de les aigües. El reguitzell de colònies que voregen el Llobregat i el Cardener constitueixen uns veritables pobles-fàbrica construïts per intentar aprofitar al màxim els recursos naturals i humans per a la producció fabril. Cal assenyalar que la majoria dels treballadors del tèxtil són dones; els homes, tret de les colònies, se solen dedicar a altres activitats industrials o agrícoles.

El tèxtil de feia molts anys que no rutllava. Els mals que patia eren estructurals: bàsicament resultat de la situació socio-econòmica espanyola. Els treballadors tèxtils hauran de moure's en una situació crítica, sobretot a partir del 1933 quan s'agreuja la crisi. Llavors la poca feina existent es reparteix entre tots. Moltes fàbriques treballen sols dos o tres dies per setmana, la majoria, però, no tanquen.

Un altre sector important a la zona i excepcional a Catalunya és el miner. Els jaciments de potassa i de carbó constitueixen denses concentracions de treballadors que suporten precàries situacions de vida i de treball. "Tanto las empresas explotadoras de esa cuenca minera como los caciques indígenas de ella, entre los que se encuentran el Conde de Fígols, habían mantenido al proletariado en su hora de abuso de autoridad, o sea en los años de la dictadura, en unas condiciones de trabajo impropias de un país civilizado"(1). La producció de potassa a Catalunya passa de 22.363 tones el 1928 a 165.722 tones el 1935.(2)

Aquest argument extraordinari de la producció no té ni de lluny una correspondència a nivell salarial o laboral. Ben al contrari, la intransigència de la patronal minera fa que els miners protagonitzin les lluites més llargues, dures i àdhuc violentes de tot el període. Els miners eren el sector més radical dels treballadors de la zona.

ORGANITZACIÓ

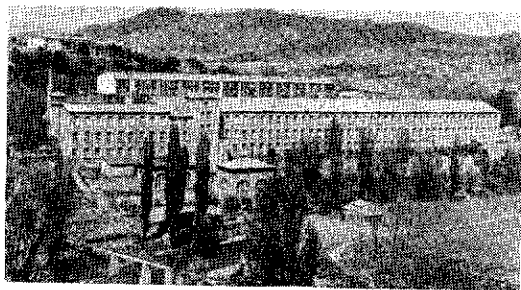
Durant la primera dictadura (1923-1930) amb la privació de llibertats i la persecució de les organitzacions obreres, la situació dels treballadors havia empitjorat en els salaris i en les condicions de treball.

Així que es torna a permetre l'activitat obrera, hi ha un extraordinari reviscolament del moviment obrer

que massivament i molt ràpidament es torna a organitzar seguint de nou la pauta anarco-sindicalista de la Confederació Nacional del Treball (CNT), el prestigiós sindicat que tan fort havia arrelat entre els treballadors catalans. Els reduïts nuclis socialistes donaven vida a la Unió General de Treballadors (UGT) que a Catalunya almenys tenia poca força, si bé al llarg de la República anirà creixent fins a igualar-se amb la CNT durant la guerra.

En tots els Barris i en totes les poblacions de la comarca es reorganitzen els sindicats que ben aviat protagonitzaran vagues per recuperar posicions perdudes a la Dictadura: millores salarials i laborals. "La CNT controlava en 1931 entre el 55 y el 60 % del proletariado industrial y entre el 30 y el 35 % de la masa obrera total de Catalunya"(3). L'afluència als sindicats també era massiva a les nostres comarques: "Si nuestros sindicatos cuentan como afiliados a un 80 % de los trabajadores, no obstante es un hecho innegable que también un 80 % de obreros organizados tienen del sindicato un concepto limitadísimo, estrecho, muchas veces equivocado" (4). La gran preocupació dels quadres dirigents era sempre la necessitat que els treballadors prenguessin consciència. Les dificultats per forjar una sòlida organització revolucionària provenien en part de les naturals dificultats externes, però també dels mateixos treballadors: els costums, les rutines, la mentalitat aburguesada, la poca abnegació, etc.

Els dirigents anarco-sindicalistes (Marià Prat, Valentí Pinyol, Marcel·lí Augés, etc.) es preocupaven per la preparació dels treballadors i per fer créixer la força sindical, per tal de poder fer la revolució i assumir amb èxit el nou ordre social i econòmic perquè seran "los sindicatos, las cooperativas y las organizaciones intelectuales que estarán a nuestro lado quienes organizarán la producción social y el intercambio" (5).

Colònia fabril de la conca del Llobregat,
la de "El Gulxaró"

Dins la CNT l'organització obrera assolí un màxim la primavera i l'estiu del 1931 i començà a minvar a partir de la tardor, quan comencen a separar-se les dues grans tendències que hi havia al si de la CNT: la més sindicalista identificada entorn dels anomenats trentistes i que a partir de 1933 construirà els Sindicats d'Oposició al marge de la CNT; i la tendència més radicalista, intransigent i anarquista, on la FAI tenia la màxima incidència.

RELACIONS DE PRODUCCIÓ

Un cop caiguda la Dictadura i, sobretot, un cop proclamada la República, els treballadors gràcies a la seva organització aconseguixen millores salarials i laborals. I també es plantejegen objectius de més alta volada com la participació obrera en la marxa de l'empresa i la superació de les relacions capitalistes de producció. Sempre en una línia revolucionària de construir una nova organització social i econòmica.

Les relacions entre els treballadors i els fabricants industrials foren sempre molt conflictives. La intransigència i resistència patronal davant les reivindicacions dels treballadors és una constant no sols en temps de vaques magres, sinó també en moments que els negocis anaven més boiants. Evidentment que les relacions laborals i les seves característiques van anar variant segons ho feia la situació general,

la conjuntura del moment. Així, malgrat que la tònica dominant durant la República sigui la crisi econòmica, aquesta no va afectar ni de la mateixa manera ni al mateix temps els diferents sectors laborals. Evidentment, quan la crisi es va presentar de ple a partir de 1933 va fer canviar el signe de les relacions laborals, llavors la lluita dels treballadors, quan es presentava, era de caràcter defensiu per fer front a la crisi, a l'atur i a la misèria.

L'actitud i l'actuació dels obrers va ser molt solidària. Davant una situació de crisi els treballadors d'una fàbrica tèxtil afectada feien els impossibles per la continuïtat laboral per a tothom ni que fos havent de repartir-se el treball i això comportava que molt sovint es treballava dos o tres dies per setmana.

Hi ha un important episodi que és una mostra de les relacions entre la patronal del tèxtil i el sindicat fabril de la CNT. Es tracta del "Pacte Col·lectiu" que es va signar a finals del 1931 després de sis mesos de tenses negociacions. El "Pacte Col·lectiu" suposava clares millores sobretot salarials però també laborals, sindicals i d'assegurança per als treballadors i treballadores del tèxtil de la zona de l'interior de Catalunya, l'anomenada zona de muntanya.

Doncs bé aquest Pacte en aquesta zona va quedar en paper moll per incompliment de la Patronal. La firma d'aquesta espècie de gran conveni col·lectiu que hauria d'estalviar gran quantitat de conflictes laborals és una mostra de l'actitud totalment responsable dels treballadors del tèxtil. Els quals, però, van veure's decebuts perquè la patronal no va voler o no va poder fer que tots els industrials tèxtils complissin el que s'havia acordat.

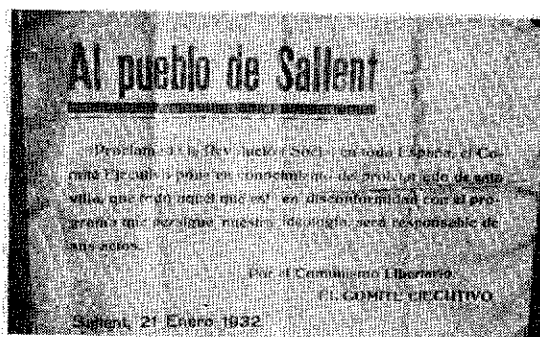
El sector on van ser més difícils i conflictives les relacions laborals va ser el miner. Des del 1930 es van promoure vagues que sempre es van caracteritzar per l'extraordinària difi-

cultat per aconseguir qualsevol millora per petita que fos. D'aquí que són vagues molt llargues i dures i sovint es veuen afectades per fets de violència i per la intervenció de la força pública.

Les vagues mineres es van succeint repetidament al llarg de tot el període republicà. El seu final sol ser la derrota dels treballadors seguida, sovint, d'acomiadaments massius, com el de quatre-cents minaires de Sallent el juliol de 1934, els 44 de Cardona el Juny de 1936, el centenar de Figols el gener de 1932, etc.

Les condicions de vida dels minaires tenien molt a desitjar. Sovint depenien del tot de l'empresa (en això hi ha força semblança amb una colònia tèxtil) i era evident que les condicions salarials i laborals eren difícils de millorar. A Súria, per exemple, es demanaven coses com 1) no haver de treballar vuit hores seguides i poder menjar a l'aire lliure i no a les galeries com es feia; 2) no haver de treballar els diumenges o en cas de fer-ho cobrar més; 3) que no es cobrés a tant per hora (80 cèntims) sinó un jornal fix(6). Per obtenir això es van fer (1930-1931) dues vagues, les dues es van perdre.

Vist això no és estrany que entre els minaires hi hagués un fort grau de radicalització. Era precisament a les mines on els sectors més radicals de la CNT -els faistes- tenien més suport en aquesta zona.

Entrada a Sùria de les forces de l'exèrcit, durant la revolta del 32.

El moviment vaguístic a La Comarcal anà creixent a partir de 1930 fins arribar al màxim els mesos que segueixen a la proclamació de la República. Durant 1932 es produeix un recés. Les vagues fetes a partir de 1933 tindran normalment un caràcter defensiu.

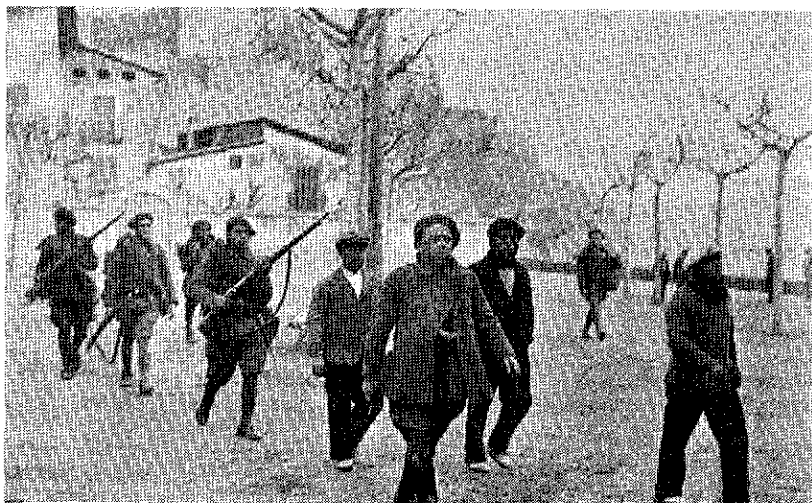
GENER DEL 32

Sens dubte els esdeveniments de més envergadura i de repercussions més importants van ser la revolta de gener de 1932 i els fets del sis d'octubre de 1934. Sobre el sis d'octubre, que tingué incidència a tot Catalunya, només apuntarem l'observació feta per dos periodistes conservadors: "Els fets esdevinguts a les comarques van ser essencialment socials. Fora de Barcelona els fets revolucionaris van revestir un caràcter molt més gran que a la ciutat. (. . .) A Barcelona la revolució va ésser

essencialment política" (7)

La revolta de gener de 1932 sol ser considerada com el primer cos de revolta o insurrecció de caràcter anarquista ocorreguda en temps republicans. Va tenir incidència, sobretot, en els nuclis miners: Cardona, Sùria, Sallent, Figols, però també a Berga, Navarces, etc. Llocs no estrictament miners. En la creença que el moviment tindria un abast general els insurrectes van proclamar el comunisme llibertari i van començar a actuar conseqüentment: prengueren mesures defensives i van començar accions de cara a iniciar el nou ordre social i econòmic que pensaven construir: presa d'ajuntaments, reducció del sometent, assetjament de la guàrdia civil, abolició de la moneda, ocupació de les mines, hissament de la bandera roja i negra etc. El caràcter i envergadura del moviment va fer que el Govern enviés l'exèrcit per sufocar-lo. Finalment, i a pesar de tot, no hi hagué cap mort però sí dos o tres ferits lleus.

Les conseqüències de la revolta fallida van ser negatives per a la classe obrera: clausura de sindicats, acomiadaments laborals, empresonaments, deportacions, rebaixa de salaris, etc. D'altra banda van aprofundir-se les diferències existents dins del moviment obrer confederal, entre els partidaris i els contraris de l'ús d'aquests mètodes expeditius. La revolta serà el detonant de la ruptura.

Ocupació de Cardona per les tropes que van reprimir el moviment llibertari del gener del 32.

TENDÈNCIES

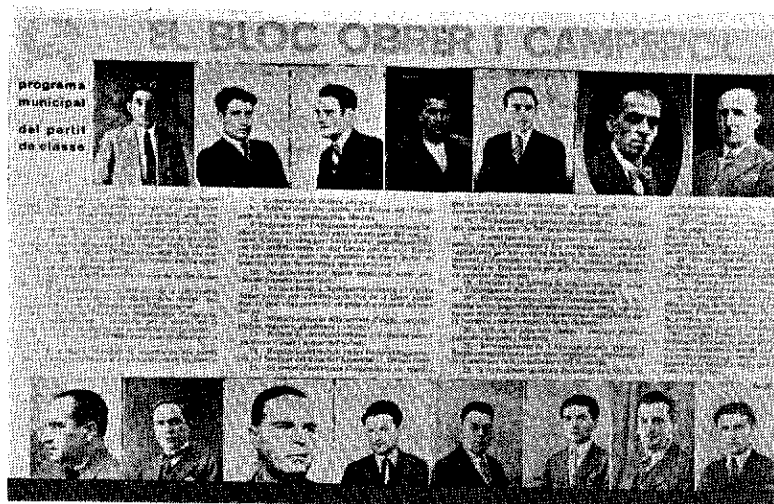
Les organitzacions sindicals i polítiques que aplegaven les diverses tendències existents dins la classe obrera catalana tenien una incidència molt desigual. La majoria dels treballadors catalans estava organitzada dins la CNT, que es presentava com una organització sindical amb un projecte de societat nova de caràcter anarquista. Un altre sector, minoritari si bé en contínua expansió al llarg de la República i la guerra, era el d'orientació marxista, ja fos en el vessant socialista (Unió General de Treballadors, Unió Socialista de Catalunya, Federació Catalana del PSOE) o en el vessant del comunisme no stalinista (Bloc Obrer i Camperol) o del comunisme stalinista (Partit Comunista de Catalunya).

Aquestes tendències polítiques i sindicals són totes elles presents al Bages en unes proporcions comparables a les del conjunt del país. Però aquesta situació canviarà perquè es produirà un important moviment de variació de les actituds sindicals i polítiques d'una part important dels treballadors.

A la comarca del Bages-Berguedà, per dir-ho en terminologia obrerista de l'època, es produeix un fet molt original i interessant que anem a sintetitzar.

Després que la CNT a la tardor de 1931 quedés sota la direcció del sector faista (anarquista radicalitzat amb Durruti, Garcia Olivé, etc.) van anar creixent les diferències amb el sector més sindicalista i moderat (Pestaña, Peiró, etc.) fins arribar el moment que els darrers van separar-se de la CNT per crear els Sindicats d'Oposició (1933). Això passa al Vallès, en especial a Sabadell,(8) al Maresme, en especial a Mataró, a l'Anoia, a Osona, al Bages i al Berguedà i en altres llocs de Catalunya(9). D'aquests sindicats dissidents de la CNT alguns van reingressar-hi el 1936 arrel del Congrés de Saragossa i altres ingressaren a la UGT un cop esclatada la guerra o molt poc abans.

Dins els sindicats cenetistas de la Comarcal Bages-Berguedà també va produir-se la ruptura, més ben dit, aquí hi haurà el segon nucli més important dels Sindicats d'Oposició de tot Ca-

Cartell de propaganda política del Bloc Obrer i Camperol. Fundat el 1930 per fusió del Partit Comunista Català i la Federació Comunista Catalano-Balear. El dirigent principal fou Joaquim Maurín. Entre els partits obreristes de Catalunya fou el de plantejaments nacionalistes més clars.

talunya després de Sabadell. A la Comarcal la majoria de treballadors sindicats pertanyien als Sindicats d'Oposició. Aquests sindicats es van anar allunyant progressivament de l'organització confederal per anar-se decantant vers el sindicalisme socialista. Així a l'estiu de 1936 van ingressar a la UGT. Aquesta trajectòria evolutiva, aquest pas de posicions anarcosindicalistes a posicions socialistes revela la

complexitat i varietat però sobretot la forta personalitat i vitalitat del moviment obrer del Bages i del Berguedà. Recordem que aquest procés s'esdevé en el curt període republicà que, al capdavant, constitueix un veritable parèntesi de llibertat dins els llarguíssims períodes de repressió i de manca de llibertat que ha viscut el nostre poble per excel·lència treballador.

NOTES

- 1.— MADRID, Francisco. "Ocho meses y un día en el gobierno civil de Barcelona" - Barcelona 1932. pag. 201.
- 2.— Generalitat de Catalunya. Butlletí Mensual d'Estadística. Barcelona 1937.
- 3.— BALCELLS, Albert "Crisis económica y agitación social en Catalunya" Ariel. Pag. 192.
- 4.— "El Trabajo" periòdic dels sindicats de la Comarcal Bages-Berguedà de la CNT - 5-9-1931.
- 5.— "El Trabajo" 4-7-1931.
- 6.— MADRID, Francisco "Film de la República Comunista Libertaria" Barcelona 1932.
- 7.— COSTA i DEU i Modest SABATÉ "La veritat del 6 d'octubre" Barcelona 1935. pag. 16.
- 8.— BALCELLS, Albert "El moviment obrer a Sabadell i la crisi de l'anarcosindicalisme entre 1930 i 1936" Perspectiva Social nº 1 I.C.E.B. Barcelona 1973.
- 9.— VEGA, Eulàlia "El trentisme a Catalunya" Divergències ideològiques en la CNT (1930-1933) Curial. Barcelona 1980.